

1. Quin treball feu des de Vil·la Joana amb els nois i noies amb autisme?

Al CEE Vil·la Joana tenim dos serveis d'actuació, l'un extern, treballant amb Escoles Bressols, Centres de infantil, primària i secundària, i amb les escoles d'Educació Especial públiques de Barcelona. El nostre servei intern, per altre banda el tenim dividit per patologies. De fet tenim una Unitat d'atenció als alumnes amb trets psicòtics, una altra Unitat amb alumnes que presenten algun Trastorn Greu de la Conducta i una darrera Unitat on atenem als alumnes que presenten algun tipus d'Autisme.

En aquesta Unitat, que li diem la Unitat B, acollim, com diem, infants i adolescents amb un funcionament autístic. A causa d'una fallida molt prematura en el seu desenvolupament no han aconseguit subjectar-se a una estructura simbòlica. Presenten diferents graus d'afectació en la comunicació i la interacció social. Manifesten conductes estereotipades i repetitives amb interessos limitats i necessitat de constància de l'entorn.

És evident que les metodologies que cal utilitzar en les unitats de psicosis o autisme i la unitat d'actuadors tenen matisos diferenciats. Per les primeres, malgrat és bo per les altres també, la nostra intervenció està basada fonamentalment en algunes eines com:

- **L'observació** per tal de valorar com evoluciona en cada moment, percebre la situació dels infants i joves i els canvis que es van produint i valorar quins són els objectius a treballar en cada moment.
- **L'ús del llenguatge** com a eina fonamental per tal de poder accedir al món simbòlic que ordena, estructura i humanitza. Aquesta és una eina que possibilita l'intercanvi comunicatiu. Una aproximació es fa a partir de la **verbalització**, per part dels professionals, de les conductes i les accions que realitzen els alumnes, sobretot aquells que no han accedit al llenguatge. Això els ajudarà a donar contingut, ordre i referència a les seves accions, emocions i sensacions. També es promou l'ús de la paraula en aquells alumnes que, tot i que ja n'han accedit, precisen anar afinant amb més cura la riquesa dels matisos que possibilita el llenguatge. Fent servir la paraula els ajudarà a trobar progressivament més riquesa verbal per tal d'elaborar, descriure i compartir el seus estats interns. a posar paraules a les seves
- **L'espai de silenci**; vol dir poder respectar, també, els moments de no intromissió en el seu aïllament.
- **L'acompanyament** per part de l'adult en les diferents activitats l'ajudarà a superar la por, inhibició o inseguretat davant de situacions i objectes nous o desconeguts per a ells.
- **L'estabilitat**, en l'enquadrament de treball i les persones referents seguint una mateixa estructura i dinàmica, en les activitats, els dóna una seguretat que els permet assolir l'aprenentatge i a mida que es va consolidant es dóna pas a la introducció d'uns nous aprenentatges.
- **L'anticipació**, de les activitats o nous esdeveniments, els ajuda a donar sentit de continuïtat en el temps i en l'espai.
- **El reforç** amb imatges visuals.

2. Quina és la posició de la vostra institució en relació al discurs educatiu?

El nostre posicionament actual parteix de la creació l'any 1986 del que aleshores anomenàvem Centre de Dia i que va suposar l'inici del **projecte de Salut Mental** en la nostra institució. Aquest projecte va generar la implicació d'un vessant clínic que no hem deixat mai des de llavors.

I aquest segueix essent actualment un dels trets característics de Vil·la Joana com a CEE, el de **donar suport de salut mental a infants i joves, i també a les seves famílies, dins l'àmbit escolar**. Articulem així un projecte no sols **educatiu** sinó també **terapèutic** per atendre la diversitat de necessitats que presenta la població atesa. Podem dir que el nostre plantejament de treball va encaminat a **millorar les condicions psíquiques** dels infants i joves atesos per tal de que siguin més **capaços d'afrontar l'aprenentatge**; i entenem que **el treball amb les famílies** és una part molt important d'aquest abordatge.

Partim d'un **posicionament teòric psicodinàmic**, que ens ajuda a entendre que **les dificultats més o menys comuns** que presenta la població atesa tenen **etiologies diferents** que requereixen **abordatges específics i diferenciats**.

3. Què ens pots dir sobre el títol "Insubmisos de l'educació?" que hem escollit per a aquest fòrum?

La participació de l'alumne i el que en G Fraïse anomena consentiment a l'acció educativa és una condició bàsica perquè tinguin lloc els processos escolars. Entenem consentiment com "un acte íntim, però mai solitari. Implica una relació, moviment de dir sí a l'altre, o de dir-se sí junts... La paraula consentiment, suposa un estar d'acord, un con-sentiment, un sentir junts.

Aquest consentiment es dona de forma evident i implícit en molts casos, però en d'altres no. En els TGC guanyar aquest consentiment serà una de les tasques a realitzar. Aquests presentaran moltes conductes disruptives que no deixarà de ser un mecanisme per mostrar la seva dificultat. Serà feina del mestre, de l'educador, buscar, a través del vincle, el pacte i el compromís, aquest consentiment. Però amb els nens o nenes que presenten autisme la dificultat és encara més elevada.

De fet la paraula insubmissió es defineix com a manca de submissió. I submissió s'entén, pel diccionari de la GEC, com a acció de sotmetre o de sotmetre's. Penso que descriu ben bé el procés que fan aquests individus, és a dir, com l'acció de no voler sotmetre o sotmetre's. És important el concepte acció, com a garant de voluntat, de decisió personal.

Nosaltres hem notat que per treballar amb aquestes persones hem de tenir una escolta molt activa, un acompanyament en el seu patiment, unes accions dedicades a buscar la tranquil·litat i la serenor que permetin un vincle afectiu.

Sovint es troben molts obstacles, bloqueigs i retrocessos en aquest procés. Quan això succeeix es requereix una posició d'espera i acompanyament més que d'imposició. Si la resposta passa per una demanda imperativa, la inflexibilitat del professional es confrontarà amb la inflexibilitat de l'alumne.

Una demanda insistent o intrusiva genera immediatament un rebuig i s'obstaculitza la possibilitat que emergeixi una demanda pròpia.

4. Us trobeu en el dia a dia del centre amb moments d'agressivitat dels subjectes amb els que treballeu? De quina manera intreneu el sorgiment d'aquesta agressivitat, i com la tracteu?

L'agressivitat la podem entendre com un ACTE COMUNICATIU, DESESPERAT, d'expressió d'un ESTAT EMOCIONAL que reclama AJUT.

El nen/noi o nen/a ens està dient d'una manera NO CONSCIENT, en forma DESCONNECTADA, que no pot, que està vivint una situació que el supera, que no té mitjans per tractar-la i que l'està DESESTRUCTURANT. Reclama ajut per que ell sol en aquest moment no pot pensar que li està passant, i, per tant, no pot aturar-ho.

Pensem en les típiques i necessàries rebequeries de la primera infància, i com cal que sigui un adult "privilegiat" pel nen el que posi límit a la situació. Però això passa des de l'inici de la vida humana, i és el nadó el que primerament utilitza el CRIT DESESPERAT per demanar ajut. La funció materna, la mare, és la que es posiciona en un intent d'esbrinar què pot estar provocant aquest estat emocional desesperat i com pot calmar-lo. L'aliment, la higiene, etc... passaran a un segon lloc i el que adquirirà valor serà la presència d'aquest altre que entén i calma.

És a partir d'aquí que podem dir que ELS FONAMENTS DE LA CONTENCIÓ es troben en aquesta RELACIÓ DINÀMICA entre el nen que no pot amb l'allau de forces que li venen de dins i les restriccions de la realitat que l'envolta, i la mare, o qui la representa, és qui intenta amortir, frenar, subjectar, CONTENIR...

A partir d'aquesta experiència primera i si aquesta relació ha funcionat, el nen va construint, a poc a poc, dintre seu, aquesta dinàmica que originàriament es trobava en relació a la mare i que el dotarà per que predomini la contenció en les futures situacions i experiències que el desestabilitzin o no li agradin.

Els mecanismes de què disposa el nen per tractar amb el desplaer, amb el dolor, és DESFER-SE'N, EXPULSAR-LO de dins seu. Si això no es resol i al llarg de l'evolució es limita sempre a expulsar de manera repetitiva el que no suporta sense poder canalitzar l'agressivitat, no es pot contenir sinó tot el contrari, es descontrolarà cada vegada demanant desesperat que algú l'aturi.

L'educador, l'adult amb qui ell estableix un vincle privilegiat, en aquesta posició de filigrana en que cal ser tolerant i ferm alhora, malgrat puguin donar-se episodis amb una agressivitat important.

Amb els individus amb autisme és la paraula, com hem explicat abans, la que pot posar ordre en tot el desgavell que pot ser el causant de l'actitud agressiva o disruptiva que pot ser, en algun moment, de grans dimensions.

Enric Font
CEE Vil·la Joana